

บทที่ 7

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากผู้บอกภาษาตามกลุ่มต่างๆ ทั้ง 8 กลุ่ม แบ่งออกเป็นกลุ่มๆละ 10 คน จำนวนทั้งหมด 80 คน กลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้วิจัยศึกษาได้แก่ กลุ่มไทยกลาง กลุ่มไทยเชียงใหม่ กลุ่มไทยลำพูน กลุ่มยอง กลุ่มลื้อ กลุ่มมอญ กลุ่มปะกาเกอญอ และกลุ่มโพรง ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปและอภิปรายได้ดังนี้

7.1 สรุปผลเกี่ยวกับจำนวนภาษาในจังหวัดลำพูน

7.1.1 จำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชน

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนภาษาที่ใช้ในจังหวัดลำพูนผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มภาษาที่ใช้ในชุมชน และกลุ่มภาษาที่ใช้นอกชุมชน และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์กับจำนวนภาษาในชุมชน ผู้วิจัยพบว่าภาษาไทยเชียงใหม่มีจำนวนผู้ใช้มากที่สุด เพราะมีบทบาทเป็นภาษากลางระดับภูมิภาคที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มต่างๆ แม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มจะใช้ภาษาแม่ของตนในชุมชนมากที่สุดแต่เมื่อต้องใช้ภาษากับคนแปลกหน้าที่เข้ามาในหมู่บ้าน ครูที่โรงเรียน เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่อนามัย หรือเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ผู้บอกภาษาส่วนใหญ่จะใช้ภาษากลางระดับภูมิภาค คือ ภาษาไทยเชียงใหม่ แม้ว่าสถานการณ์การใช้ภาษานั้นจะเกิดในชุมชนก็ตาม อย่างไรก็ตามเมื่อสรุปในภาพรวมผลปรากฏว่าจำนวนกลุ่มและจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนมีความสอดคล้องกัน คือทั้ง 8 กลุ่ม ในจังหวัดลำพูน มีจำนวนภาษาในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน รวม 8 ภาษาและภาษาย่อย ซึ่งเรียงลำดับการใช้จากมากไปน้อยดังนี้ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยลำพูน ภาษาปะกาเกอญอ ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษามอญและภาษาโพรง ตามลำดับ

7.1.2 จำนวนภาษาที่ใช้นอกชุมชน

เมื่อศึกษาจำนวนภาษาจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้พูด พบว่าภาษาที่มีบทบาทเป็นภาษาถิ่น ภาษาย่อย ภาษาพื้นเมือง และภาษาเฉพาะกลุ่ม จะมีการเลือกใช้นอกชุมชนน้อยกว่าภาษาที่มีบทบาทเป็นภาษาราชการ ภาษากลางระดับประเทศ ภาษากลางระดับภูมิภาค และภาษา

ที่มีประชากรส่วนใหญ่พูด ด้วยเหตุนี้บางภาษา เช่น ภาษามอญ ซึ่งมีบทบาทเป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม จึงไม่มีการเลือกใช้ในสถานการณ์การใช้ภาษานอกชุมชนในทางตรงกันข้ามกลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอื่นนอกชุมชนมากที่สุด และกลุ่มที่มีภาษาแม่มีบทบาทเป็นภาษากลางจึงเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ภาษาที่ใช้นอกชุมชนจะไม่สัมพันธ์กัน คือ มีกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูน 8 กลุ่ม แต่มีภาษาที่ใช้นอกชุมชนเพียง 7 ภาษา ก็ไม่ส่งผลให้ภาษาต่างๆ ที่ใช้นอกชุมชน ก็มีการใช้มากน้อยแตกต่างกันมากนัก

7.2 สรุปผลเกี่ยวกับลำดับชั้นและบทบาทของภาษา

7.2.1 ลำดับชั้น

ในการศึกษาลำดับชั้นของภาษา ผู้วิจัยได้จัดลำดับชั้นของภาษาตามการใช้จากมากไปหาน้อย ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้พบว่าผู้บอกภาษาทั้ง 8 กลุ่มมีการเลือกใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน ซึ่งอาจเป็นเพราะภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลางระดับภูมิภาค และสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้มีการไปมาหาสู่ระหว่างกลุ่มต่างๆ กับกลุ่มไทยเชียงใหม่อย่างสะดวกสบาย

7.2.2 บทบาทของภาษา

เมื่อนำข้อมูลมาแยกตามบทบาทของภาษาพบว่า ภาษาไทยกลางอยู่ในลำดับชั้นสูงสุด เนื่องจากมีบทบาทเป็นภาษากลางของประเทศ รองลงมา คือ ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน ซึ่งมีบทบาทเป็นภาษาประจำภูมิภาค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือภาษากลางระดับภูมิภาค ส่วนภาษาปะกาเกอญอและภาษาไพรง มีบทบาทเป็นภาษาท้องถิ่นซึ่งอาจพบในภูมิภาคอื่นหรือพื้นที่อื่นนอกประเทศไทยได้เช่นเดียวกับ ภาษาพลัดถิ่น ซึ่งได้แก่ ภาษายอง และภาษาลื้อ ในขณะที่ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะกลุ่มพบเฉพาะในจังหวัดลำพูนเท่านั้น

และเมื่อมองภาพโดยรวมแล้วเห็นว่าภาษาภายในประเทศครอบคลุมทั้งภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษาไพรง ภาษายอง ภาษาลื้อ และภาษามอญ ส่วนภาษาที่พบในภูมิภาคนี้ (ภาคเหนือ) ได้แก่ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษาปะกาเกอญอ ภาษาไพรง ภาษายอง ภาษาลื้อและภาษามอญ สามารถสรุปได้ว่า ภาษาที่อยู่ชั้นในเป็นสมาชิกของภาษาที่อยู่ชั้นนอก ตามลำดับ (ดูรายละเอียดใน 4.2)

7.3 สรุปผลเกี่ยวกับชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์

7.3.1 ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่าชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มเดียวกันมีนัยของความรู้สึกเชิงบวกมากกว่าชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มอื่น เช่นกลุ่มไทยเชียงใหม่ และกลุ่มไทยลำพูน เรียกชื่อภาษาตัวเองว่า "ก่าเมือง" หรือ "คำเมือง" และเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตนว่า "คนเมือง" นอกจากนี้กลุ่มปะกาเกอญอและกลุ่มโพรง กลุ่มปะกาเกอญอเรียกชื่อภาษาตนเองว่า "ปะกาเกอญอ" "ปะกาญอ" "จ่อ" หรือ "เจียว" ซึ่งล้วนแต่มีความหมายว่า "คน" นอกจากนี้ยังมีคำว่า "จะก่อ" หรือ "จ่อ" ซึ่งหมายถึง "รวมกัน" ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ล้วนมีความหมายที่ดี มีนัยของความรู้สึกเชิงบวกทั้งสิ้น

7.3.2 ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

ในการศึกษาการเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มอื่นผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่เป็น ชื่อภูมิภาค ชื่อจังหวัด ชื่อหมู่บ้าน เช่น ภาษาเหนือ ภาษากลาง คนภาคกลาง คนภาคใต้ คนล้านนา ลาวเชียงใหม่ คนแพร์ ลาวลำพูน ลาวลำปาง เมงหนองคู ยองบ้าน ลื้อหนองช้างคืน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่เป็นชื่อทางชาติพันธุ์ ได้แก่ "ลาว" หรือ "ยาง" ซึ่งเป็นชื่อเรียกเฉพาะกลุ่มที่ผู้พูดเห็นว่าต่ำกว่าหรือด้อยกว่าตน ซึ่งจะเห็นว่ามีการใช้คำเหล่านี้เรียกตนเองโดยจะเรียกว่า "ภาษานี้" "ภาษาเรา" หรือ "ภาษาบ้านเรา" เป็นต้น มีการใช้คำที่บอกลักษณะพิเศษของภาษาและคนกลุ่มนั้น เช่น "ลาวแต่"(แท้) "ลาวบ่แต่"(ไม่แท้) "ลาวจ่าง"(ไม่ได้บรรดาส) "ยองก่าย" "ยองบะเล่อบะเกอ" หรือ "ลาวจะเล้มจะเก้ม" (ภาษามีการแปรหรือเปลี่ยนไปจากของเดิม) คำว่า"ยองเก็กเด็ก" ซึ่งมีความหมายว่าเป็นภาษาที่แข็ง ฟังไม่รื่นหู

ส่วนคำว่า "ยางกะเลอ" มีความหมายว่า "สกปรก รุงรังไม่เป็นระเบียบ" เป็นคำที่กลุ่มไทยลำพูนเรียกกลุ่มปะกาเกอญอและกลุ่มโพรง ส่วนคำว่า "เมงดำ"หรือ "มิง" เป็นคำที่กลุ่มไทยเชียงใหม่ กลุ่มไทยลำพูนและกลุ่มยองใช้เรียกกลุ่มมอญ ซึ่งคำว่า "เมง" หรือ "มิง" แม้คำเหล่านี้มีการแปรเสียงมาจากคำว่า "โมญ (มอญ)" ที่กลุ่มมอญใช้เรียกตัวเอง แต่กลุ่มมอญไม่นิยมให้เรียกภาษาและชื่อกลุ่มตนด้วยชื่อเหล่านี้เนื่องจากความขัดแย้งในอดีตระหว่างกลุ่มมอญและกลุ่มยองที่อยู่ใกล้กันแต่เหมือนลิ้นกับฟัน (ผู้ใหญ่บ้านหนองคู, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2546) กลุ่มมอญนิยมให้กลุ่มอื่นเรียกชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของตนว่า "มอญ" เช่นเดียวกับกลุ่มตน

7.4 อภิปรายผล

ผลที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยพบว่า ภาษาและชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กันหลาย ๆ ด้านดังนี้

7.4.1 จำนวนภาษา

จากการศึกษาพบว่า จำนวนกลุ่มและจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งในจังหวัดลำพูน มีทั้งหมด 8 กลุ่มและมีจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชน 8 ภาษาเช่นกัน ขณะที่จำนวนภาษาที่ใช้นอกชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากไม่มีการใช้ภาษามอญนอกชุมชน จำนวนภาษาที่มีใช้นอกชุมชน มีเพียง 7 ภาษาเท่านั้น การที่ไม่มีการใช้ภาษามอญนอกชุมชนเพื่อติดต่อกันระหว่างกลุ่ม เนื่องจากภาษามอญเป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม ทำให้กลุ่มอื่นไม่สามารถพูดภาษานี้ได้ ภาษามอญจึงเป็นภาษาที่ใช้พูดในกลุ่มมอญด้วยกันเท่านั้น

กล่าวได้ว่า จังหวัดลำพูนมีภาษาที่ใช้รวม 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกญอและภาษาโพรง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยลำพูน ภาษายองกับภาษาลื้อ และภาษาปะกาเกญอกับภาษาโพรง กลุ่มตัวอย่างจึงเรียกรวมกันโดยใช้ชื่อเดียวกัน ดังนั้นคนทั่วไปจึงมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูนที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากการยอมรับว่ากลุ่มต่างๆ เป็นกลุ่มเดียวกันหรือคนละกลุ่มกันเกิดจากความเข้าใจเฉพาะบุคคลเท่านั้น

7.4.2 ลำดับชั้นของภาษา

ผลการวิเคราะห์ที่ได้ในส่วนนี้สัมพันธ์กับจำนวนภาษาและภาษาย่อยที่มีการใช้ในจังหวัดลำพูน รวม 8 ภาษา เมื่อเรียงลำดับชั้นตามการใช้จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยลำพูน ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกญอ ภาษายองและภาษาโพรง การที่ภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทมากกว่าภาษาอื่น มีสาเหตุหลายประการได้แก่ เป็นภาษากลางระดับภูมิภาค เป็นภาษาที่กลุ่มต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางเพื่อติดต่อกันสื่อสารระหว่างกัน รวมทั้งใช้ทำกิจกรรมต่างร่วมกัน

7.4.3 ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์

หลังจากที่นำข้อมูลชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์มาวิเคราะห์ตามกลุ่มพบว่า ข้อมูลชื่อภาษาและชื่อกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน โดยผู้บอกภาษาจะเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มด้วยชื่อเดียวกัน เช่น ภาษาไทย-คนไทย , ภาษายอง-คนยอง , ภาษาลื้อ-คนลื้อ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าชื่อภาษาและชื่อกลุ่มจำนวนน้อยมากที่จะเรียกด้วยชื่อที่ต่างกันส่วนใหญ่การเรียกชื่อภาษาที่มีคำบอกคุณลักษณะเมื่อเรียกชื่อกลุ่มนั้นก็ตัดคำบอกคุณลักษณะนั้นออกไป คงไว้แต่คำบอกชาติพันธุ์ เช่น ลาวบ่แต่-ลาว หรือ ยองเก็กเด็ก-ยอง เป็นต้น

นอกจากนี้เมื่อจำแนกตามกลุ่มจะเห็นว่าข้อมูลที่น่าสนใจ คือ กลุ่มตัวอย่างเรียกชื่อกลุ่มอื่นๆ โดยใช้ชื่อเดียวกัน เช่น กลุ่มไทยกลางเรียกภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยลำพูนว่า "ภาษาคำเมือง" เรียกภาษายองกับภาษาลื้อว่า "ภาษายอง" และเรียกภาษาปะกาเกอญอกับภาษาโพรงว่า "ภาษากะเหรี่ยง" เป็นต้น ส่วนกลุ่มอื่นโดยเฉพาะกลุ่มคนพื้นเมืองของจังหวัดลำพูน ซึ่งสามารถบอกลักษณะที่แตกต่างกันบางประการของภาษาได้ เช่น กลุ่มยองส่วนใหญ่ที่มีอายุมากจะไม่รู้มาก่อนว่าในจังหวัดลำพูนมีกลุ่มลื้อจึงเรียกกลุ่มลื้อที่ตำบลบ้านธิว่า "ยองท้าย" "ยองเก็กเด็ก" และ "ยองบะเลอบะเกอ" เป็นต้น ขณะที่บางกลุ่ม เช่น กลุ่มยอง เป็นกลุ่มที่มีเอกภาพในการเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มของตนมากที่สุด ทั้งที่ควรจะเป็นกลุ่มไทยกลางมากกว่า ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเกิดจากกลุ่มยองเป็นกลุ่มที่มีประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูน นอกจากนี้การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายกันอยู่ทำให้กลุ่มอื่นรู้จักเป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มได้อย่างถูกต้อง

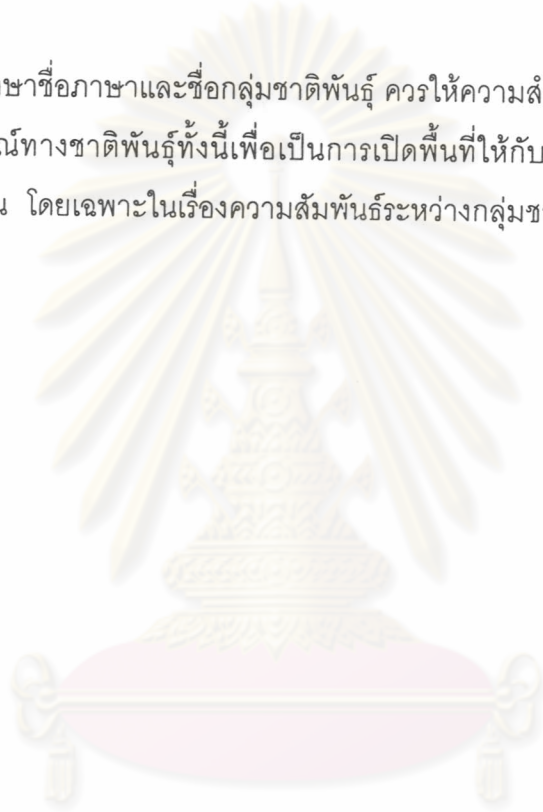
7.4.4 ความสำนึกทางชาติพันธุ์

จากการเสนอผลการวิเคราะห์ข้างต้นเกี่ยวกับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของผู้บอกภาษากลุ่มต่างๆในจังหวัดลำพูนพบว่า กลุ่มมอญมีความสำนึกทางชาติพันธุ์ในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มมอญมีความสำนึกในด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์มากกว่ากลุ่มอื่น รองลงมาคือกลุ่มยองและกลุ่มไทยเชียงใหม่ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่มยองและกลุ่มไทยเชียงใหม่มีศักยภาพและความพร้อมในด้านกำลังคนที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ความเป็นคนเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่กลุ่มอื่นๆ มีอัตลักษณ์ที่สูงในบางประเด็นเท่านั้น กล่าวได้ว่ากลุ่มที่มีความสำนึกในชาติพันธุ์สูงเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงชาติพันธุ์อยู่ได้ในปัจจุบัน

7.5 ข้อเสนอแนะ

7.5.1 การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย ที่มีนัยความรู้ เช่น สึกแฝงอยู่ แม้ว่างานวิจัยที่ศึกษาชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ส่วนใหญ่มุ่งศึกษากลวิธีการตั้งชื่อ หรือความหมาย และที่มาของชื่อหรือลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ควรศึกษาปัจจัยในการเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น

7.5.2 การศึกษาชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ ควรให้ความสำคัญประเด็นความสำนึกทางชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับการศึกษาด้านภาษาศาสตร์มานุษยวิทยามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย